

**2^η Πανελλήνια Μαθητική Προσομοίωση Επιτροπών του ΟΗΕ
για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου**

«Μαθητές σε ρόλο Διπλωμάτη»

Οδηγός Μελέτης

Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

«Το δικαίωμα στην Ελευθερίας Σκέψης, Συνείδησης και Θρησκείας»

Πρόεδρος: Πασχάλης Πασχαλίδης

Αντιπρόεδρος: Παναγιώτης Καρυτσιώτης

Πίνακας Περιεχομένων

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου	3
2. Ιστορική επισκόπηση: ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα	4
3. Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα	5
4. Άρθρο 18 του ΔΣΑΠΔ: Το Δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας.....	6
5. Ανάλυση του άρθρου με τη βοήθεια του αντίστοιχου Γενικού Σχολίου	6
6.Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες	11
7.Βιβλιογραφία	11
8.Ηλεκτρονικές πηγές	11

1. Καλωσόρισμα του Προεδρείου

Αγαπητοί συμμετέχοντες,

Με αμέριστη χαρά και τιμή, σας καλωσορίζουμε στην Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και πιο συγκεκριμένα στην έκφανση της, η οποία θα ασχοληθεί με δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, όπως αυτό κατοχυρώνεται θεσμικά στο άρθρο 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.

Κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων, εμείς, ως προεδρείο, και εσείς, ως μέλη της Επιτροπής, αποκτούμε τη δυνατότητα να συνδιαλλαγούμε, να συμπορευτούμε, να συσκεφτούμε και να συναποφασίσουμε, βασισμένοι σε ένα κλίμα συνεννόησης και εποικοδομητικής ανταλλαγής διαφορετικών εκτιμήσεων, όσον αφορά κοινές καταστάσεις και κοινά προβλήματα για το σύνολο του πλανήτη.

Όπως εύλογα αντιλαμβάνεται κανείς, το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά ζητήματα της εποχής. Τα ερωτήματα που έχουν τεθεί και που ως συμμετέχοντες θα κληθείτε να συζητήσετε, σας είναι ήδη οικεία, καθότι ως μέλη μιας κοινωνίας ανθρώπων με μακρά παράδοση, τόσο στον ελεύθερο λογισμό, την εποικοδομητική αντιπαράθεση απόψεων, όσο και στη μεταφυσική αναζήτηση, απολαμβάνετε του προνομίου, όχι απλώς να ενημερώνεστε γνωστικά για τις δυνατότητες και τα οφέλη ενός ελεύθερου πνεύματος, αλλά και να εγκολπώνεστε τι σημασία του να σκέφτεται κανείς ελεύθερα, να πράττει ελεύθερα, να πορεύεται προς το αγαθό. Γι' αυτό και, πάνω σε αυτή την κοινή βάση, είναι ιδιαιτέρως σημαντική η αξιακή συνεισφορά του καθενός και της καθεμίας, η κατάθεση προσωπικών δυσκολιών, η θέση προβληματισμών και στη συνέχεια η αμοιβαία και ειλικρινής προσπάθεια διαλόγου και επίλυσης, βασισμένη σε συμφωνίες επωφελείς για το σύνολο της διεθνούς κοινότητας.

Ως προεδρείο, σας συγχαίρουμε για την επιλογή σας και τη θέση σας στο σώμα και σας εκφράζουμε την αμέριστη εμπιστοσύνη μας στις δυνατότητες σας. Σας καλούμε να μελετήσετε με σαφήνεια τον παρόντα οδηγό, αλλά και να προβείτε σε μια προσωπική έρευνα αναφορικά με το ζήτημα, ώστε αυτό να γίνει εναργέστερα αντιληπτό και να σας οδηγήσει σε λογικούς και λεπτομερείς συλλογισμούς, όσον αφορά την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα. Ως πολίτες αυτής της χώρας και του κόσμου, αλλά και ως εκπρόσωποι Κρατών- Μελών του ΟΗΕ, θα κληθείτε να λάβετε αποφάσεις για ζητήματα που η πλειοψηφία της κοινωνίας ελλιπώς γνωρίζει, αν δεν αγνοεί πλήρως. Αποφάσεις που αν όλα τα Κράτη- Μέλη του ΟΗΕ είχαν εφαρμόσει, αλλά και κυρώσει τις σχετικές συμβάσεις, θα βελτίωναν αναντίλεκτα τις ζωές εκατομμυρίων παιδιών ανά τον κόσμο. Οφείλετε λοιπόν να σταθείτε στο ύψος των περιστάσεων και είμαστε βέβαιοι ότι θα τα

καταφέρετε. Όπως έγραψε κάποτε ο Θουκυδίδης, «τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον». Αυτό το χειμώνα σας περιμένουμε για να αναζητήσουμε μαζί την ελευθερία, την έκφραση, τη μεταφυσική αναζήτηση, τη συνείδηση μας.

Με εκτίμηση,

Πασχάλης Πασχαλίδης, Πρόεδρος

Παναγιώτης Καρυτσιώτης, Αντιπρόεδρος

2. Ιστορική επισκόπηση: ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) αποτελεί έναν παγκόσμιο διεθνή οργανισμό, που συστάθηκε από 51 ιδρυτικά κράτη (ανάμεσα στα οποία και η Ελλάδα) στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου του 1945, και τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου του ίδιου έτους, μετά την κύρωση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών από τα κοινοβούλια των κρατών μελών. Σήμερα αριθμεί 193 κράτη-μέλη.

Οι σκοποί του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καταγράφονται στο άρθρο 1 του Χάρτη, με την παράγραφο 3 να εντάσσει σε αυτούς την *«ανάπτυξη και ενθάρρυνση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς διάκριση φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας»*.

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, που λειτουργεί στο πλαίσιο του Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, είναι ένα όργανο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, συγκροτούμενο από 18 ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και λειτουργεί από το 1977.

Στο πλαίσιο της Επιτροπής λειτουργούν τρεις διαδικασίες ελέγχου εφαρμογής του Συμφώνου, οι οποίες κατά βάση έχουν να κάνουν με την εξέταση των εκθέσεων που υποβάλλονται από τα Κράτη-μέλη, τα οποία έχουν κυρώσει το σχετικό Σύμφωνο και οι οποίες εξετάζονται από την Επιτροπή που στη συνέχεια εκδίδει και αποστέλλει στα ενδιαφερόμενα κράτη μέρη τις Παρατηρήσεις της επί αυτών, την εξέταση των διακρατικών προσφυγών για παραβιάσεις των διατάξεων του Συμφώνου και την εξέταση των ατομικών αναφορών για παραβιάσεις των διατάξεων του Συμφώνου.

Η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου είναι, επίσης, υπεύθυνη για την υιοθέτηση Γενικών Σχολίων. Γενικό Σχόλιο ονομάζεται η ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του Συμφώνου, καθώς και η έκφραση απόψεων για ζητήματα γενικού ενδιαφέροντος, όπως είναι ο ρόλος των εθνικών οργάνων που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το Γενικό Σχόλιο μπορεί, ακόμη, να αναλύει εκτενέστερα τις διατάξεις ή και να καθοδηγεί τα κράτη-μέλη του Ο.Η.Ε. που έχουν επικυρώσει το Σύμφωνο, σχετικά με τις πληροφορίες που οφείλουν να συμπεριλάβουν στις εκθέσεις τους.

3. Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (εφεξής ΔΣΑΠΔ ή Σύμφωνο) υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. στις 16 Δεκεμβρίου 1966, και τέθηκε σε ισχύ σχεδόν 10 χρόνια αργότερα, στις 23 Μαρτίου 1976.¹ Το Σύμφωνο και τα δύο Προαιρετικά Πρωτόκολλά του, μαζί με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, αποτελούν τη Βίβλο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει επικυρωθεί από 168 κράτη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών και αποτελεί τη σημαντικότερη διεθνή πράξη προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου παγκοσμίως.

Οι διατάξεις του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα δεσμεύουν τα κράτη να σέβονται τα συγκεκριμένα δικαιώματα του ατόμου, στα οποία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων το δικαίωμα στη ζωή, το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, καθώς και το δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, που θα εξετάσουμε στην Επιτροπή μας.

Το Σύμφωνο προβλέπει τη σύσταση Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, και τη δράση της σχετικά με τις εκθέσεις και τον έλεγχο εφαρμογής του. Αποτελείται από 53 άρθρα, με το πρώτο άρθρο να είναι η αναγνώριση του δικαιώματος όλων των λαών στην αυτοδιάθεση. Τα επόμενα άρθρα, ως και το άρθρο 5, δεσμεύουν όλα τα κράτη-μέρη που κυρώνουν το Σύμφωνο να νομοθετούν όπως κρίνεται απαραίτητο για την σωστή εφαρμογή των άρθρων, χωρίς καμία διάκριση σύμφωνα με την εθνικότητα, το φύλο, την γλώσσα, την θρησκεία, την πολιτική ή οποιαδήποτε άλλη άποψη, την εθνική ή κοινωνική κατάσταση, την ιδιοκτησία ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση.

Το Σύμφωνο συνοδεύουν και δυο Προαιρετικά Πρωτόκολλα, τα οποία επίσης δεσμεύουν όσα κράτη τα έχουν κυρώσει. Το πρώτο, το οποίο τέθηκε σε ισχύ το 1976, επιτρέπει την άσκηση ατομικής αναφοράς από άτομο ή ομάδα ατόμων κατά κράτους, όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα που κατοχυρώνει, ενώ το δεύτερο που τέθηκε σε ισχύ το 1991 καταργεί τη θανατική ποινή.

4. Άρθρο 18 του ΔΣΑΠΔ: Το Δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας

- 1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία να έχει ή να υιοθετεί κανείς τη θρησκεία ή την πεποίθηση της επιλογής του, καθώς και την ελευθερία να εκδηλώνει τη θρησκεία ή την πεποίθησή του, ατομικά ή από κοινού με άλλους, μέσω της λατρείας, πράξεων ιεροτελεστίας, πρακτικής και διδασκαλίας.*
- 2. Κανείς δεν υπόκειται σε καταναγκασμό που θα μπορούσε να παρεμποδίσει την ελευθερία του να έχει ή να υιοθετήσει τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις της επιλογής του.*
- 3. Η ελευθερία εκδήλωσης της θρησκείας ή των πεποιθήσεων δεν μπορεί να υπόκειται παρά μόνο σε όσους περιορισμούς ορίζει ο νόμος και είναι απαραίτητοι για την προστασία της δημόσιας ασφάλειας, τάξης και υγείας ή της ηθικής ή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.*
- 4. Τα συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται την ελευθερία των γονέων ή των νόμιμων κηδεμόνων, να φροντίζουν για τη θρησκευτική και ηθική αγωγή των παιδιών τους σύμφωνα με πεποιθήσεις τους.*

5. Ανάλυση του άρθρου με τη βοήθεια του αντίστοιχου Γενικού Σχολίου

Το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, συνείδησης και θρησκείας (που περιλαμβάνει την ελευθερία να κατανοηθούν οι πεποιθήσεις) στο άρθρο 18.1 είναι εκτεταμένο και βαθύ, καλύπτει την ελευθερία της σκέψης σε όλα τα θέματα, την προσωπική πεποίθηση και την δέσμευση για ελεύθερη εκδήλωση της θρησκείας ή της πίστης, είτε αυτή φανερώνεται ατομικά είτε συλλογικά σε μια κοινότητα. Η Επιτροπή επιστράτη την προσοχή των Κρατών – Μελών στο γεγονός ότι η ελευθερία της σκέψης και η ελευθερία της συνείδησης προστατεύονται εξίσου με τη θρησκευτική ελευθερία και την πεποίθηση. Ο θεμελιώδης χαρακτήρας αυτών των ελευθεριών απεικονίζεται επίσης στο γεγονός ότι αυτή η παροχή δεν μπορεί να υποτιμηθεί, ακόμα και σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, όπως δηλώνεται στο άρθρο 4.2 του Συμφώνου.

Εκδήλωση Λατρείας

Το άρθρο 18 προστατεύει τις θειστικές, μη-θειστικές και αθειστικές πεποιθήσεις, καθώς επίσης και το δικαίωμα να μην δηλωθεί φανερά οποιαδήποτε θρησκεία ή πεποίθηση. Οι όροι «πεποίθηση» και

«θρησκεία» πρόκειται να αναλυθούν ευρέως. Η εφαρμογή του άρθρου 18 δεν περιορίζεται στις παραδοσιακές θρησκείες ή στις θρησκείες και τις πεποιθήσεις με τα θεσμικά χαρακτηριστικά ή τις πρακτικές ανάλογες με εκείνους των παραδοσιακών θρησκειών. Η Επιτροπή επομένως βλέπει με ανησυχία την οποιαδήποτε τάση διάκρισης εις βάρος οποιασδήποτε θρησκείας ή πεποίθησης για οποιοδήποτε λόγο, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι καθιερώνονται πρόσφατα, ή αντιπροσωπεύουν θρησκευτικές μειονότητες που μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο εχθρότητας εκ μέρους μιας κυρίαρχης θρησκευτικής κοινότητας.

Το άρθρο 18 διακρίνει την ελευθερία της σκέψης, συνείδησης και της θρησκείας ή της πεποίθησης από την ελευθερία της εκδήλωσης της θρησκείας ή της πεποίθησης. Δεν επιτρέπει οποιουδήποτε περιορισμούς στην ελευθερία της σκέψης και της συνείδησης ή στην ελευθερία να υπάρξει ή να υιοθετηθεί μια θρησκεία ή μια πεποίθηση της επιλογής κάποιου. Αυτές οι ελευθερίες προστατεύονται άνευ όρων, όπως είναι το δικαίωμα του καθένα να υποστηρίξει απόψεις χωρίς παρέμβαση στο άρθρο 19.1. Σύμφωνα με τα άρθρα 18.2 και 17, κανένας δεν μπορεί να αναγκαστεί να αποκαλύψει σκέψεις ή την εμμονή του σε μια θρησκεία ή μια πεποίθηση.

Η ελευθερία της εκδήλωσης θρησκείας ή πεποίθησης μπορεί να ασκείται «ατομικά ή συλλογικά σε μια κοινότητα και δημόσια ή ιδιωτικά». Η ελευθερία να εκδηλωθεί η θρησκεία ή η πίστη στη λατρεία, την τήρηση, την πρακτική και τη διδασκαλία καλύπτει μια ευρεία σειρά πράξεων. Η έννοια της λατρείας επεκτείνεται σε τελετουργικές και εθιμοτυπικές πράξεις οι οποίες δίνουν άμεση έκφραση στην πίστη, καθώς επίσης και σε διάφορες καίριας σημασίας πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της οικοδόμησης των χώρων λατρείας, τη χρήση των τελετουργικών τύπων και των αντικειμένων, την επίδειξη των συμβόλων, και την τήρηση των διακοπών και των ημερών ανάπαυσης. Η τήρηση και η πρακτική της θρησκείας ή της πεποίθησης μπορεί να περιλαμβάνει όχι μόνο τις εθιμοτυπικές πράξεις αλλά και έθιμα όπως η τήρηση των διαιτητικών κανονισμών, η ένδυση με διακριτικό ρουχισμό ή με καλύμματα κεφαλής, η συμμετοχή στα τελετουργικά που συνδέονται με ορισμένα στάδια της ζωής, και η χρήση μιας ιδιαίτερης γλώσσας συνήθως προφορικής από μια ομάδα. Επιπλέον, η πρακτική και η διδασκαλία της θρησκείας ή της πεποίθησης περιλαμβάνει καίριας σημασίας πρακτικές όσον αφορά τον χειρισμό διάφορων βασικών υποθέσεων των εν λόγω θρησκευτικών ομάδων, όπως η ελευθερία να επιλεγούν οι θρησκευτικοί ηγέτες τους, οι ιερείς και οι δάσκαλοι, η ελευθερία να καθιερωθούν οι σχολές ή οι θρησκευτικές σχολές και η ελευθερία να προετοιμαστούν και να διανεμηθούν τα θρησκευτικές κείμενα ή οι δημοσιεύσεις.

Επιλογή Θρησκείας

Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η ελευθερία «να υπάρξει ή να υιοθετηθεί» μια θρησκεία ή μια πεποίθηση συνεπάγεται απαραίτητα την ελευθερία να επιλεγεί μια θρησκεία ή μια πεποίθηση, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος να αντικατασταθεί η τρέχουσα θρησκεία ή η πεποίθησή κάποιου με άλλη ή να υιοθετηθούν αθεϊστικές απόψεις, καθώς επίσης και το δικαίωμα να διατηρηθεί η θρησκεία ή η πεποίθησή κάποιου. Το άρθρο 18.2 απαγορεύει τον εξαναγκασμό που θα εξασθένιζε το δικαίωμα να υπάρξει ή να υιοθετηθεί μια θρησκεία ή μια πεποίθηση, συμπεριλαμβανομένης την απειλή της χρήσης φυσικής δύναμης ή ποινικών κυρώσεων για να εξαναγκάσει τους οπαδούς ή τους μη-οπαδούς να εμμείνουν στη θρησκευτική τους πίστη και τις κοινότητές τους, να ανακαλέσει τη θρησκεία ή την πεποίθησή τους ή να τη μετατρέψει. Οι πολιτικές ή οι πρακτικές που έχουν την ίδια πρόθεση ή επίδραση, όπως παραδείγματος χάριν εκείνες που περιορίζουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την ιατρική φροντίδα, την απασχόληση ή τα δικαιώματα που εγγυώνται από το άρθρο 25 και άλλες διατάξεις του συμβολαίου, είναι ομοίως ασυμβίβαστες με το άρθρο 18.2. Η ίδια προστασία απολαμβάνεται από τους κατόχους όλων των πεποιθήσεων μη-θρησκευτικής φύσης.

Περιορισμοί Εκδήλωσης Λατρείας

Το άρθρο 18.3 επιτρέπει τους περιορισμούς στην ελευθερία για την εκδήλωση της θρησκείας ή της πεποίθησης μόνο εάν αυτοί οι περιορισμοί ορίζονται από το νόμο και είναι απαραίτητοι για να προστατεύσουν τη δημόσια ασφάλεια, την τάξη, την υγεία ή τα ήθη ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες των άλλων. Η ελευθερία από τον εξαναγκασμό να υπάρξει ή να υιοθετηθεί μια θρησκεία ή μια πεποίθηση και η ελευθερία των γονέων και των κηδεμόνων να εξασφαλίσουν θρησκευτική και ηθική εκπαίδευση δεν μπορεί να περιοριστεί. Στην ερμηνεία του πεδίου των επιτρεπτών περιοριστικών προτάσεων, τα Κράτη - Μέλη πρέπει να πορευθούν από την ανάγκη να προστατευθούν τα δικαιώματα που εγγυώνται στο πλαίσιο του Συμφώνου, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην ισότητα και της μη-διάκρισης για όλους τους λόγους που διευκρινίζονται στα άρθρα 2, 3 και 26. Οι περιορισμοί που επιβάλλονται πρέπει να καθιερωθούν νομικά και δεν πρέπει να εφαρμοστούν κατά οποιονδήποτε τρόπο που θα έφθειρε τα δικαιώματα που εγγυώνται στο άρθρο 18. Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η παράγραφος 3 του άρθρου 18 δύναται να ερμηνευθεί αυστηρά: οι περιορισμοί δεν επιτρέπονται για λόγους που δεν διευκρινίζονται εκεί, ακόμα κι αν θα επιτρέπονταν ως περιορισμοί σε άλλα δικαιώματα που προστατεύονται στο Σύμφωνο, όπως η εθνική ασφάλεια. Οι περιορισμοί μπορούν να εφαρμοστούν μόνο για εκείνους τους λόγους για τους οποίους ορίστηκαν και πρέπει να αφορούν άμεσα και αναλόγως τη συγκεκριμένη ανάγκη για την οποία προορίζονται. Οι περιορισμοί δεν μπορούν να επιβληθούν για μεροληπτικούς λόγους ή να εφαρμοστούν κατά τρόπο μεροληπτικό. Η Επιτροπή παρατηρεί ότι η έννοια των ηθών προκύπτει από πολλα

λές κοινωνικές, φιλοσοφικές και θρησκευτικές παραδόσεις συνεπώς, οι περιορισμοί στην ελευθερία να φανερωθεί μια θρησκεία ή μια πεποίθηση με σκοπό την προστασία των ηθών πρέπει να βασιστούν στις αρχές που δεν προκύπτουν αποκλειστικά από μια ενιαία παράδοση. Τα πρόσωπα ήδη υποκείμενα σε ορισμένους νόμιμους περιορισμούς, όπως οι φυλακισμένοι, συνεχίζουν να απολαμβάνουν των δικαιωμάτων τους να φανερώσουν τη θρησκεία ή την πεποίθησή τους, στο μέγιστο συμβατό βαθμό σύμφωνα με τη συγκεκριμένη φύση του περιορισμού. Οι εκθέσεις Κρατών – Μελών πρέπει να παρέχουν τις πληροφορίες για το πλήρες πεδίο και τα αποτελέσματα των περιορισμών, σύμφωνα με το άρθρο 18.3, και ως ζήτημα νομικής φύσεως αλλά και ως προς την εφαρμογή του στις συγκεκριμένες περιστάσεις.

Το γεγονός ότι μια θρησκεία αναγνωρίζεται ως Κρατική θρησκεία ή ότι καθιερώνεται ως επίσημη ή παραδοσιακή, ή ότι οι οπαδοί της περιλαμβάνουν την πλειοψηφία του πληθυσμού, δεν θα οδηγήσει σε οποιαδήποτε εξασθένιση της απόλαυσης οποιουδήποτε των δικαιωμάτων στα πλαίσια του Συμφώνου, συμπεριλαμβανομένης της διάκρισης άρθρων 18 και 27, ούτε οποιουδήποτε ενάντια στους υποστηρικτές άλλων θρησκειών ή τους μη-οπαδούς. Ιδίως, ορισμένα μέτρα που κάνουν διακρίσεις εις βάρος των τελευταίων, όπως τα μέτρα που περιορίζουν την επιλεξιμότητα για τη κυβερνητική υπηρεσία στα μέλη της κυρίαρχης θρησκείας ή αυτά που δίνουν οικονομικά προνόμια σε αυτούς ή που επιβάλλουν ειδικούς περιορισμούς στην πρακτική άλλων θρησκειών, δεν είναι σύμφωνα με την απαγόρευση της διάκρισης βασισμένη στη θρησκεία ή την πεποίθηση και την εγγύηση της ίσης προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 26. Τα μέτρα που προβλέπονται από το άρθρο 20, παράγραφος 2 του Συμφώνου αποτελούν σημαντικά μέτρα προστασίας ενάντια στην παράβαση των δικαιωμάτων των θρησκευτικών μειονοτήτων και άλλων θρησκευτικών ομάδων για να ασκήσουν τα δικαιώματα που εγγυώνται από τα άρθρα 18 και 27, καθώς και ενάντια στις πράξεις βίας ή τη δίωξη που κατευθύνεται προς εκείνες τις ομάδες. Η Επιτροπή επιθυμεί να ενημερωθεί για τα μέτρα που λαμβάνονται από τα Κράτη - Μέλη για να προστατεύσουν τις πρακτικές όλων των θρησκειών ή των πεποιθήσεων από την παράβαση και για να προστατεύσουν τους οπαδούς τους από τη διάκριση. Ομοίως, οι πληροφορίες ως προς το σεβασμό των δικαιωμάτων των θρησκευτικών μειονοτήτων σύμφωνα με το άρθρο 27 είναι απαραίτητες για την Επιτροπή για να αξιολογήσει το βαθμό στον οποίο το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης, της θρησκείας και της πεποίθησης έχει εφαρμοστεί από τα Κράτη - Μέλη. Τα Κράτη - Μέλη πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν στις εκθέσεις τους τις πληροφορίες σχετικά με τις πρακτικές που θεωρούνται από τους νόμους και τη νομολογία τους, τιμωρητέα ως βλάσφημη.

Εάν ένα σύνολο πεποιθήσεων αντιμετωπίζεται ως επίσημη ιδεολογία στα συντάγματα, καταστατικά, προκηρύξεις της απόφασης των Κρατών, αυτό δεν θα οδηγήσει σε οποιαδήποτε εξασθένιση των ελευθεριών υπό τα δικαιώματα του άρθρου 18 ή οποιαδήποτε άλλα που αναγνωρίζονται στο

πλαίσιο του Συμφώνου ούτε σε οποιαδήποτε διάκριση ενάντια στα πρόσωπα που δεν δέχονται την επίσημη ιδεολογία ή που την αντιτάσσουν.

Διδασκαλία στα Σχολεία

Η Επιτροπή είναι της άποψης ότι το άρθρο 18.4 επιτρέπει την διδασκαλία των δημόσιων σχολείων στα θέματα όπως η γενική ιστορία των θρησκειών και της ηθικής εάν δίνεται με έναν ουδέτερο και αντικειμενικό τρόπο. Η ελευθερία των γονέων ή των νομικών κηδεμόνων να εξασφαλίσουν ότι τα παιδιά τους λαμβάνουν μια θρησκευτική και ηθική εκπαίδευση σύμφωνα με τις πεποιθήσεις τους, που εκτίθενται στο άρθρο 18.4, συσχετίζεται με τις εγγυήσεις της ελευθερίας να διδαχτεί μια θρησκεία ή μια πεποίθηση που δηλώνεται στο άρθρο 18.1. Η Επιτροπή σημειώνει ότι η δημόσια εκπαίδευση που περιλαμβάνει την διδασκαλία σε μια συγκεκριμένη θρησκεία ή μια πεποίθηση είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 18.4 εκτός αν ληφθούν υπ' όψη μέτρα για αμερόληπτες απαλλαγές ή εναλλακτικές λύσεις που θα ικανοποιούσαν τις επιθυμίες των γονέων και των κηδεμόνων.

Σύμφωνα με το άρθρο 20, καμία εκδήλωση της θρησκείας ή πεποίθησης δεν μπορεί να ανέλθει σε προπαγάνδα για τον πόλεμο ή την υπεράσπιση της εθνικής, φυλετικής ή θρησκευτικής έχθρας που αποτελεί ενθάρρυνση στη διάκριση, την εχθρότητα ή τη βία. Όπως έχει δηλωθεί από την Επιτροπή στο γενικό σχόλιο υπ' αριθμόν 11 [19], τα Κράτη - Μέλη έχουν την υποχρέωση να θεσπίσουν νόμους για να απαγορεύσουν τέτοιες πράξεις.

Ευσυνείδητη Αντίρρηση

Πολλά άτομα έχουν απαιτήσει το δικαίωμα να αρνηθούν να εκτελέσουν τη στρατιωτική υπηρεσία (ευσυνείδητη αντίρρηση) στη βάση που τέτοιο δικαίωμα προκύπτει από τις ελευθερίες τους σύμφωνα με το άρθρο 18. Προς απάντηση τέτοιων αξιώσεων, ένας αυξανόμενος αριθμός Κρατών στους νόμους του έχει απαλλάξει τους πολίτες από την υποχρεωτική στρατιωτική υπηρεσία η οποία υποστηρίζει πραγματικά θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις που απαγορεύουν την απόδοση της στρατιωτικής υπηρεσίας, και ως αποτέλεσμα την αντικατέστησαν με την εναλλακτική εθνική υπηρεσία. Το Σύμφωνο δεν αναφέρεται ρητά σε ένα δικαίωμα στην ευσυνείδητη αντίρρηση, αλλά η Επιτροπή θεωρεί ότι ένα τέτοιο δικαίωμα μπορεί να προέλθει από το άρθρο 18, δεδομένου ότι η υποχρέωση να χρησιμοποιηθεί θανατηφόρα δύναμη μπορεί σοβαρά να συγκρουστεί με την ελευθερία της συνείδησης και του δικαιώματος να φανερωθεί η θρησκεία ή η πεποίθησή κάποιου. Όταν αυτό το δικαίωμα αναγνωρίζεται από το νόμο ή την πρακτική, δεν θα υπάρξει καμία διαφοροποίηση μεταξύ των ευσυνείδητων ενισταμένων βάσει της φύσης των ιδιαίτερων πεποιθήσεών τους, **επιθ**

πλέον, δεν θα υπάρξει καμία διάκριση ενάντια στους ευσυνείδητους ενισταμένους επειδή έχουν αποτύχει να εκτελέσουν τη στρατιωτική υπηρεσία. Η Επιτροπή προσκαλεί τα Κράτη – Μέλη να υποβάλλουν έκθεση σχετικά με τους όρους κάτω από τους οποίους τα πρόσωπα μπορούν να απαλλαγθούν από τη στρατιωτική υπηρεσία βάσει των δικαιωμάτων τους σύμφωνα με το άρθρο 18, στη φύση αλλά και το μήκος της εναλλακτικής εθνικής υπηρεσίας.

6.Ερωτήσεις προς τους συμμετέχοντες

1. Ποιό το όριο της ελευθερίας της έκφρασης όταν αυτή προσβάλλει μια θρησκευτική ομάδα;
2. Σε ποιό βαθμό πρέπει να παρεμβαίνει το Κράτος ως ρυθμιστής των ισορροπιών μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών ομάδων;

7.Βιβλιογραφία

Παρασκευή Νάσκου-Περράκη, Δικαιώματα του Ανθρώπου: Παγκόσμια και περιφερειακή προστασία. Θεωρία – Νομολογία, 2016.

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Το Συνταγματικό Πρόβλημα της Ελευθερίας της Συνείδησης, 1992.

Πρόδρομος Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, 2012.

Ιωάννης Κτιστάκης, Θρησκευτική Ελευθερία και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 2004.

Κώστας Χρυσόγονος, Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, 2006.

8.Ηλεκτρονικές πηγές

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.)

<http://www.un.org/en/index.html>

Οι Διεθνείς Συμβάσεις του Ο.Η.Ε.

<https://treaties.un.org/>

Η επιτροπή για τα δικαιώματα του Ανθρώπου

<http://www.nchr.gr/>

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα:

<http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bd686e52>

Το πρωτότυπο του γενικού σχολίου αναφορικά με το υπό εξέταση ζήτημα:

<http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>

Το Γραφείο του Υπάτου Αρμοστή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου:

http://unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10422&catid=25:-----un-system-directory&Itemid=32